

מוהל מחלל שבת בפרהסיה

מאת הרב אברהם חפוטא

ב.

דברי רב ימלט נפשו היה בטוח בדבר, וכתב ע"ז השד"ת שם, דמצא בס' עמק הלכה דנקטינן מדברי התוס' (ע"ז כו): דמומר הוא בן ברית גמור וכשר למילה עיי"ש בשד"ת שלא הכריע בזה הל' למעשה.

והנה נר"ל בזה בודאי דישגם ב' דינים בהא דמצות מילה: „מעשה המילה שהולד יהא נימול“ „ועשיית המילה לשם מצוה“ ובוזה נראה דשונים ב' הדינים הללו בהגדרתם דדין ה' מילה לאפטורי מכתת תלוי במעשה המילה שהולד יהא נימול, וזה מהני אפי' ע"י גוי גמור וכ"ש ע"י מומר, ורק הדין דמצות מילה דבעינן לשמה לא נתקיימה כהלכתה והיינו טעמא משום דעשה תלוי בעשיה וחסר כאן בעשיה הראויה כהלכתה, אבל הכרת תלוי באי עשיה, דהיינו בערלות וכל שאינו ערל ליתא לדין דכרת וכהא דנולד מהול דאע"ג דבעינן שיטיף ממנו דם ברית אם לא הטיף פשיטא דאין בזה איסור כרת משום דאין כאן ערלה שזאת היא המחייבת כרת, וא"כ ה"ה הנימול ע"י גוי או מומר דאין כאן ערלה, וא"כ לכאורה צדק הרב באר יעקב שהביא דברי המים חיים דאינו יכול לתת ערבות לבטל מצוות מילה. ולפי"ז נר' שפשוט הדבר שיתנו למומר למול שלא לעבור איסור כרת, ויהי' לו דין דנולד מהול שנצטרך הטפת דם ברית ואה"נ כשיזדמן מוהל כשר שיטיף ממנו דם ברית, ומי יתן לנו ערבות לבטל מצות מילה ולהכנס בספק כרת ורק היכא דאיכא מוהל אחר פשוט הדבר

ב.

בתשובה לשאלה אם מחלל שבת בפרהסיה יכול למול, במקום שאין שם מוהל אחר (וזה מזדמן בחו"ל בכ"מ) וגם בדיעבד אי הוי מילה כשירה או שצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית.

והנה נפסק בשו"ע יו"ד סי' רס"ד הכל כשרים למול ואפי' עבד אשה וקטן וע"י ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ואם יש ישראל גדול שיודע למול הוא קודם לכולם, אבל גוי אפי' הוא מהול לא ימול כלל ואם מל א"צ לחזור ולמול פעם שנית וי"א שחייבים לחזור ולהטיף ממנו דם ברית וכן עיקר. מומר לכל התורה כולה, או שהוא מומר לערלות דינו כ"עכו"ם.

והנה בשדה חמד מערכת המ"ם כלל פ"ו כתב דמומר לחלל שבת בפרהסיה כשאינן שם מוהל אחר בספר ברית אבות כתב שבספר באר יעקב כתוב שבשאלות ותשובות מים חיים או"ח סי' כ' כתב שאסור, אך אין האמת כן שהרי סיים באותה תשובה בכ"ז אם ידוע שלא ימצאו מוהל אחר רק מי שמחלל שבת בפרהסיה לא אקבל ערבות לבטל מצות מילה עכ"ל. וכתב ע"ז הרב ברית אבו דלדינא דבריו נכונים דמים חיים כמו שהאריך הרב בספר ימלט גפשו בס"י ל' שאסף מראשונים ואחרונים שכל המחלל שבת בפרהסיה דינו כגוי גמור, ותימה על הרב בעל מים חיים שלא רצה לקבל בזה ערבות אם היה רואה

משא"כ עכו"ם הגם שא"צ מחשבה מ"מ לא הצטוו על מצוות מילה ולא קרינן ביה המול ימול ודו"ק (עיין תוס' פסחים כח: ד"ה כל ערל).

והנה נר' לחלק בין מומר אוכל נבלות להכעיס וכו' דשתיטתו נבילה לבין מומר שמל דלגבי מילה והו דין בחפצא שיהא נימול, בר הכי איפטר ליה מכרת, משא"כ לגבי שחיטה שאין זה דין בעוף, שיהי' שחוט אלא בשחיטה הראוי' עפ"י התורה שהיא המכשרת את העוף לאכילה, ומומר אינו יכול להכשיר היות ואינו מודה בשחיטה.

וראייתי להשדה חמד שהביא משם אבן העזר שפלפל הרבה בזה והביא הקו' הנ"ל מחולקין דף ה. וכתב לחלק דשחיטה אינה חובת הגוף לכן מומר שאינו חייב בשחיטה מן התורה וגם הוא אינו מתחייב עצמו שהרי אוכל נבילות לכן אין מקום לקרותו בר זביחה. לא כן המילה שהיא חובת הגוף, ואף המומר שאינו חפץ בה אינו יכול להפקיע עצמו מ"חייבה, וע"כ חל עליו חוב כל י"ג כריתות שנכרתו עליה לכן שפיר קרינן ביה את בריתי תשמור דבן בריה גמור הוא ולא ניפרד מעמיו וכו' עיי"ש, ודבריו צ"ב דמאי קאמר מומר אינו חייב בשחיטה מן התורה דאם חייב בר מילה ודאי דחייב בשחיטה, דחייב בכל התורה כולה אלא דמומר הוא דצ"ב. ובודאי נראה כוונתו דלאו דוקא קאמר דמומר אינו חייב בשחיטה אלא דאין חיוב כלל לקום ולשחוט, ואין זו מצוה בגופו ולהכי היות ואוכל נבילות לא מקרי בר זביחה, אבל במילה הר"ו חובת הגוף דחייב למול את עצמו, וזאת היא כוונתו בלי ספק, אלא דעם כ"ז נשאר קשה בדבריו, דמאי לא מיקרי בר זביחה, ולפי דברינו א"ש, היות וזה דין בעושה והוא מומר לכל התורה כולה פסלו אותו מהכשר זביחה, משא"כ מילה וזהו דין בעושה בחפצא הנימול והוא בן ברית ודו"ק.

ולכאורה יש להביא ראיה לדין זה מגמ'

שיש להחמיר בזה שלא להנס בספק ביטול מצות עשה ולא לתת למומר למול, היות והוי דינו כעכו"ם גמור ועיין בש"ך (ח"מ ס"ס שפ"ב) ועיין בתשובת החתם סופר (סי' א') ועיין בפתחי תשובה (ס"ק ח') ובחי' רע"א שם כתב דשי' התוס' להתיר, וכן כ' בבאור הגר"א (ס"ק ט') דהתוס' בשבת בסו"פ י"ט ד"ה אבי הבן כתבו להיפקד, מדברי הרמ"א. ובבאר הגולה כתב משם הב"י שכ' משם הרב מנחת דטעמא דאם מל העכו"ם אין צריך לחזור ולמול פעם שנית היינו טעמא משום דלא מצינו בתורה מילה לשמה, וכ' עוד שאפשר שגם הרמב"ם מודה שצריך להטיף ממנו דם ברית אלא שא"צ לחזור ולחתוך ע"כ.

הנה ברור בדבריו כנ"ל שבודאי אין בזה איסור כרת כלל אם מל העכו"ם וכ"ש אם מל מומר, ואיכא למימר דאפי' מ"ע לא ביטל בכלל במילת מומר. מהא דכ' הב"י והט"ז דלא מצינו בתורה לשמה, וא"כ הוי רק הידור בעלמא דיש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל היותר טוב והצדיק אמנם היכא דליכא, אפילו מומר יכול למול.

והנה בהגהת הרמ"א שם כ' בתינוק ש' הוצרכו למולו תוך ח' דאין חילוק בין ישראל לעכו"ם דכל תוך ח' לא מיקרי מילה, והנה גם שם נר' לענ"ד דודאי לא עוברים איסור כרת הואיל ומהול הוא לאחר ח', ורק מצות עשה י"ל שביטלו משום דהוי כמתוך בשר בעלמא ולא מלי מילה בזמנה ועיין בט"ז שכ' דא"צ אפי' להטיף דם ברית, אמנם הש"ך כ' דצריך להטיף דם ברית דמילה דתוך ח' אף דהוי ע"י ישראל לא חשיב מילה כלל עיי"ש ולפי' דאין דין דלשמה מהתורה במילה איכא לחדש ולחלק בין מומר למחלל שבת בפרהסיה, לעכו"ם. דמומר הרי הוא בן ברית, ואפילו שהוא מומר והרי הוא כגוי גמור מ"מ הרי הוא מצווה בכל המצוות הכתובות בתורה ולא יצא מכלל ישראל, ולכן קרינן ביה המול ימול והוי בכלל בני ברית ומילתו מילה

רופא ישראל ייש בה רופא ארמאי וכו' ותירצה הגמ' מידי הוא טעמא אלא לרב. רב מיפסל פסול דאיתמר מנין למילה בעכו"ם שפסולה ו' כו' הרי מכאן חזינן לכאן דרב פסיל ואפי' בדיעבד דהא בברייתא איתא במפורש עיר שאין בה רופא ישראל וכו' ובהא פליג רב ומיפסל פסיל.

והנה בר מן דין, דלא קשיא משם אדברינו הנה"ל דהא לית הלכתא כרב בזה הנה גם לרב לא פסל אותו אלא לקיום מצות עשה ואהכי רב חסדא דקאי אליבא דרב קאי ואהכי ישראל מברך עליו היות ופסיל עכו"ם ממצות עשה דמילה אבל אליבא דרבנן דפליגי אדרב פליגא עליה בתרתי הדא דלית להו האי כללא דכל מצוה שכשרה בעכו"ם א"צ לברך ולכן ס"ל במילה אע"ג דכשרה בעכו"ם צריך לברך ו' פליגי עליה גם בהא דעכו"ם כשר למול והיינו אפי' לגבי קיום מצות עשה, אבל לגבי כרת נר' דגם רב מודה בזה, כנ"ל ודו"ק.

נמצא במסקנא דהגם בדמקום דשכיחי מוה" לים צריך להדר אתר מוהל כשר וירא שמים, דמזוין לקיום המצוה שנכרתו עליה י"ג בריתות שיקיימה כהלכתה, זה משפיע גם על גפש ה' תינוק. (ובפרט להזהיר מכמה מוהלים ש' מצמיתים את הדם ונוסף לצערא דינוקא וזה יכול גם להביא במשך הזמן לסכנת נפשות אלא גם מילתו פסולה ואכמ"ל) וצריך להדר במצוה שעליה נאמר „שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" אמנם במקומות נדחים ובפרט בארצות הגולה שאין מוהל כשר אין לדחות מצות מילה ומל אפילו מחלל שבת בפרהסיא. וכשאין למוהל ישראל כלל מל אפילו עכו"ם וכנ"ל וכשיזדמן מוהל ישראל כשר יש להטיף ממנו דם ברית.

מפורשת בע"ז (כו:) ובמנחות (מב.) עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי ורופא עכו"ם. דימול רופא עכו"ם וכו' וכן ברייתא שם ישראל מל את העכו"ם וכו' ועכו"ם לא ימול את ישראל מפני שחשודים על ש"ד דברי ר"מ וחכמים או' עכו"ם מל את ישראל בזמן שאחרים עומדים על גבו וכו' הרי מפורש דגוי מל ואפי' ר"מ דפליג משום דחשודים על ש"ד ותו לא. ובגמ' דף כז. מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר זאת את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המול ימול והנה נר' דהאי סוגיא איירי לכתחילה, אבל דיעבד ודאי דמהיל עכו"ם משום דלא ליבטיל מצוה במילה כנ"ל. ובפרט לשי' ר' יוסי דקאמר שם וכי היכן מצינו מילה בתורה לשמה והגם דמקשה הגמ' (בדף כו) אדברי ר"י וטבר ר"י דעכו"ם שפיר דמי והתניא ר' יהודה אומר מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה שנאמר ואתה את בריתי תשמור משמע דר"י פוסל אפי' בדיעבד דלא מחלקינן בין לכתר חילה לדיעבד כו' דייקינן נר' דאינו קשה מידי דכוונת הגמ' בקושיה היא דכותי מיקרי בר הכי יותר מעכו"ם והכל איירי לגבי מצות עשה אבל לגבי כרת ודאי כנ"ל בדברינו.

וגם בהא שצריך להטיף ממנו דם ברית אי' בפרק ר"א דמילה (דף קל"ה) ושם כתב רש"י טעמא דחיישינן שמא ערלה כבושה הוא ע"ש משמע דאילולא הכי לא בעי הטפה כלל והיינו משום דלאו ערל הוא ולהכי לא בעי הטפה, ובמנחות (מב.) אמר רב יוסף קסבר רב חסדא כל מצוה שכשרה בעכו"ם בישראל אין צריך לברך וכל מצוה שפסולה בעכו"ם בישראל צריך לברך. ומקשה הגמ' שם וכללא הוא, והרי מילה דכשרה בעכו"ם דתניא עיר שאין בה